

ГЕРМАЙЗЕ Осип Юрійович (справж. — Самуїл-Йосиф Георгійович; 23. 07 (04. 08). 1892, Київ — 22. 09. 1958) — історик, громадсько-політичний діяч. Професор (1925). Закін. Університет св. Володимира у Києві (1916). Учень [М. Довнар-Запольського](#). Від 1911 — чл. УСДРП, у складі якої проводив активну рев. роботу, зокрема 1914 очолив організац. комітет із проведення у Києві демонстрації з нагоди століт. роковин від дня народження Т. Шевченка, за що зазнав репресій з боку влади. Від 1916 — у рос. армії, 1917 — делегат 2-го Всеукр. військ. з'їзду, на якому обраний до складу УЦР (вийшов після укладення Брест. миру). 1917–29 викладав заг. та спец. курси історії України, історію рев. рухів і марксизм-ленінізм у середніх та вищих навч. закладах Києва, зробив знач. внесок в українізацію освіти. Наук. діяльність розпочав в УНТ, де протягом 1918–21 займав низку наук.-організац. посад. Водночас від 1919 працював у ВУАН, зокрема був секр. Постій. комісії для складання істор.-геогр. словника української мови (1919–24), після повернення 1924 М. Грушевського — в академ. інституціях під його керівництвом, очолював Археогр. комісію (1924–29) та Комісію Лівобереж. України, бібліогр. комітет ж. «Україна». Брав участь у розбудові дослід. установ марксист. напрямку: 1926–29 очолював секцію історії України Н.-д. каф. марксизму при ВУАН. В укр. історіографії 1920-х рр. виявив себе прибічником марксизму, намагався поєднати традиції нац. історіографії з соц.-політ. доктриною К. Маркса.

Автор наук. та наук.-популяр. праць з історіографії, історії громад. і рев. рухів, краєзнавства, історії селянства і літ.-ри, значна частина яких залишилася неопубл. і була втрачена. 26 липня 1929 заарешт. у справі СВУ. За звинуваченням у створенні контррев. організації «Братство укр. державності» у квітні 1930 засудж. до 5-ти р. ув'язнення із позбавленням прав на 2 р. Покарання відбував у РФ, спочатку в Ярослав. політизоляторі, згодом — на Соловках. Влітку 1934 до-строком звільнений та засланий до м. Саратов (РФ), де займався викладац. діяльністю. 1937 та 1944 отримав за рішенням позасудових органів ще два строки по 10 р., помер на засланні. Реабіліт. 1958 і 1989.

Основні праці

Коліївщина в світлі новознайдених матеріалів // Україна. 1924. Кн. 1–2; Шевченківська демонстрація в Києві р. 1919 // Червоний шлях. 1924. Кн. 3; Нелегальні відозви з нагоди Шевченківських роковин. К., 1924; 3 історії сільського господарства в Лівобережній Україні 17 ст. // Зап. Істор.-філол. відділу ВУАН. 1925. Кн. 6; Рух декабристів і українство // Україна. 1925. Кн. 6; М. П. Драгоманов в українській історіографії // Там само. 1926. Кн. 2–3; передрук.: Філософська і соціологічна думка. 1991. № 9; Революційна українська партія (РУП) // Нариси з історії революційного руху на Україні. Т. 1. К., 1926; Матеріали до історії українського руху за світової війни // Укр. археогр. зб. К., 1926. Т. 1; Україна та Дін у 17 ст. // Зап. Київ. ІНО. 1928. Т. 3; В. Б. Антонович в українській історіографії // Україна. 1928. Кн. 5; Праця Київського Українського наукового товариства та тлі наукового життя Наддніпрянської України // Там само. 1929. Кн. 1; Коденська книга судових актів // Укр. архів. К., 1931. Т. 2.

Рекомендована література

1. Водотика С. Г., Кондрашов В. Ф. О. Ю. Гермайзе // УІЖ. 1992. № 12;
2. Водотика С. Г., Мазур І. Д. Творча спадщина визначного українознавця: До сторіччя з дня народження О. Гермайзе // КС. 1992. № 6;
3. Марочко В. «Де тепер О. Гермайзе, й що з ним...» // Пам'ять століть. 2005. № 2.

[С. Г. Водотика](#)

Бібліографічний опис:

Гермайзе Осип Юрійович / С. Г. Водотика // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2006.
— Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-29307>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України
([докладніше](#)).